

جلیمون

دکتر علی رضوانی

www.ketab.ir

سازمان اسناد و کتابخانه ملی

سرشناسه	:	رضوانی، علی، ۱۳۱۴ -
عنوان و نام پدیدآور	:	جلیمون = یناوضر یلع / Jalimoon/
مشخصات نشر	:	تهران: سبز اندیشان، ۱۴۰۰.
مشخصات ظاهری	:	۱۳۳ ص.: مصور.
شابک	:	978-600-5276-26-8
وضعیت فهرست نویسی	:	فیا
موضوع	:	روستاها -- ایران -- نوشهر
موضوع	:	Villages -- Iran -- Noshahr
رده بندی کنگره	:	DSR۲۱۱
رده بندی دیویی	:	۹۵۵ / ۲۲۷
شماره کتابشناسی ملی	:	۷۶۲۶۰۶۰
وضعیت رکورد	:	فیا

جلیمون

نگارش: دکتر علی رضوانی

ناشر: سبزاندیشان، تهران، میدان توحید، اسکندری شمالی، خیابان شهید مدرس، پلاک ۸۳، واحد ۱۵، تلفن: ۰۹۱۲۳۴۴۲۴۷۷

نوبت چاپ: اول (۱۴۰۰)

شابک: ۹۷۸-۶۰۰-۵۲۷۶-۲۶-۸

شمارگان: ۲۰۰ نسخه

قیمت: ۲۵۰۰۰۰ ریال

فهرست جستارها

- ۱- پیشگفتار..... ۱
- ۲- سرآغاز..... ۵
- ۳- جغرافیای منطقه..... ۲۰
- ۴- نگاه اعتقادی به درختان چنار..... ۲۸
- ۵- موقعیت روستاها و وضعیت باشندگان آنها..... ۳۱
- ۶- پیشینه‌ی تعزیه در ایران..... ۴۳
- ۷- مفهوم واژه‌های کندلوس و گیلکلا..... ۴۶
- ۸- مفهوم واژه‌ی میخساز..... ۵۹
- ۹- بافت روستاها و ساختار خانه‌ها..... ۶۰
- ۱۰- بازنگری در وابستگی شدید به فرهنگ..... ۶۲
- ۱۱- پیشینه‌ی فرهنگی مجموعه روستاهای میخساز..... ۶۳
- ۱۲- گنجینه‌های پنهان..... ۱۰۰
- ۱۳- آموزش در گذشته و تحولات آن..... ۱۰۱
- ۱۴- نخستین گام برای آبادی..... ۱۰۵
- ۱۵- تأسیس موزه..... ۱۰۸
- ۱۶- بهره‌برداریهای نادرست و راهکارهای درست..... ۱۱۰
- ۱۷- ایجاد مزارع گیاهان داروئی و کارگاه بسته‌بندی..... ۱۱۲
- ۱۸- چالش‌های پیش رو..... ۱۱۴
- ۱۱۹- منابع مورد استفاده..... ۱۱۹

۱- پیشگفتار

د هزارتوی رشته کوه‌های البرز بویژه دربخش مرکزی آن، روستاهای پر شماری نهفته اند که پیشینه‌ی تاریخی آنها به روزگاران بسیار کهن برمی‌گردد. نشانه‌های بدست آمده ازدوران باستان در شماری از آنها، این واقعیت را تایید می‌کند.

دربخش جلگه ای کرانه‌های دریای مازندران بغیر از شهرهای ساری، آمل، گرگان و برخی دیگر، درسنجش با آنچه در بخش‌های کوهپایه‌ای بچشم می‌خورد، به آبادیهای دیرپا و با نشانه های فرهنگ و تمدن باستانی بندرت برخورد می‌شود. در مناطق ساحلی بدلیل بارندگیهای شدید، گرما و رطوبت توان فرسای تابستان، بویژه در دوران های گذشته و وجود جنگلهای انبوه و باتلاقهای فراوان که محیط مناسبی برای رشد و زاد و ولد حشرات آزاردهنده و فراتر از آنها ناقل بیماریها، مانند بیماری مالاریا، شرایط زیستی بسیار سخت و دشوار بود. بنا براین کمتر کسی زندگی در چنین شرایط رنج آور و جان فرسا را برمی‌تافت و آنهایی که در این وضعیت سخت و دشوار به تلاش و زندگی تن در می‌دادند، کشاورزان بی‌زمین و دام بانان بی‌دام بودند که برای زمین‌داران و دامداران ساکن در روستاهای ییلاقی (= جوربند) بصورت مزدور کار می‌کردند. بیشتر این تلاشگران رخساره‌ای زرد داشتند و در اثر درگیری با بیماری‌ها، فشار کار و تغذیه ناکافی به پیری زودرس دچار می‌شدند و بسیاری از آنها در سالهای جوانی ازدست می‌رفتند. بیماری مالاریا جان اکثر مردم را می‌گرفت و این ضرب المثل که «اگر مرگ می‌خواهی برو گیلان» از همین مقوله ناشی می‌شود. البته این ضرب المثل تنها برای گیلان نیست و به تمام حاشیه شمال کشور مربوط بوده است.

در چنین ویژگی‌های پیرامونی، آنانی که از نظر مالی دستشان به دهانشان می‌رسید بویژه کلان گله داران و زمین‌داران بزرگ در مناطق کوهپایه‌ای که از آب و هوای مناسب برخوردار بودند، سکونت داشتند و توسط پیشکاران املاک و دام‌ها را مدیریت می‌کردند.

سپاهیان و فرماندهان آنها، نیز نقاط کوهستانی را بیشتر بدلیل موقعیت دفاعی و بخصوص مکان‌های با چشم اندازهای زیبا، بعنوان پایگاه نظامی خود برمی‌گزیدند. و استحکاماتی در آنها می‌ساختند بهمین جهت در نقاط کوهپایه‌ای برخلاف پهنه‌دشت‌ها، آثار

زیادی از استحکامات نظامی دوران‌های گذشته به‌چشم می‌خورد. این وضعیت را در تمام مناطق ایران و حتی در سرزمین‌های دیگر می‌توان دید. از این روال، بخش‌های کوهپایه‌ای شهرستان نوشهر، بخصوص آنهایی که تاریخی کهن‌تر دارند از جمله روستاهای «میخساز»، بدور نمانده‌اند.

سوگمندانه در فرایند چنددهه‌ی گذشته، یعنی پس از پایان جنگ جهانی دوم به سبب برش آزمندانه درختان جنگلی و کاهش چشمگیر پهنه‌ی جنگلها، گسترش شهرها و روستاها و ساخت ویلاهای آنچنانی و بیشتر برای بهره‌برداری کوتاه مدت و خوشگذرانی، وضعیت آب و هوایی این دیار بکلی دگرگون گردیده و شرایط اقلیمی گذشته را کاملاً از دست داده است. بسیاری از باشندگان روستاهای کوهستانی نیز که در اثر نداشتن ممر درآمد در تنگدستی و فقر کمرشکن بر می‌کردند برای جستجوی کار بعنوان مهاجر به این بخش از سرزمین ما روی آوردند.

واگذاری زمین‌های جنگلی ساحلی در قطعات ۵ تا ده هکتاری با هدف اجرای طرح‌های کشاورزی و دامداری در سالهای چهل سده‌ی کنونی به افراد بیشتر برگزیده (در عمل بصورت رایگان) و سوء استفاده‌ی اینان در به اجرا نیاموردن طرح‌های ارائه شده، تغییر ادن کاربری آنها به دلخواه، گام دیگری در جهت انهدام طبیعت شمال و دگرگونی آب و هوایی آن برداشته شد. ولی در روستاهای کوهپایه‌ای با وجود زیبایی‌های طبیعی تا مدت‌ها دگرگونی چندانی روی نداد.

درمیان روستاهای بخش‌های کوهپایه‌ای و کهن روزگار، مجموعه روستای میخساز، مانند کندلوس و گیل کلا با وجود گذشت روزگاری دراز و فرگشت‌ها و دگردیسی‌هایی که باگذشت دوران‌ها از سر گذرانده‌اند، هنوز همچون نگینی بر تارک بخش‌های بیلاقی شهرستان نوشهر می‌درخشند. آثار بجا مانده از دوران‌های باستان که تنها بخشی از آنها در چند دهه‌ی گذشته از دل خاک بیرون آورده شده و در موزه‌ی مردم شناسی به نمایش گذاشته شده‌اند، نمایانگر گیرایی آیین آبادی‌ها از زمان‌های بسیار دور می‌باشد.

این مجموعه روستا در انتهای بخش جنوبی دهستان «زانوس‌رستاق» قرار گرفته و در گذشته از توابع سرزمین تاریخی «رویان» بوده است.